

Vy från parken

Det föreslagna kaféet i Stadsparken tar sin utgångspunkt i två sammanflätade berättelser: Svartåns betydelse för Örebro framväxt och den byggnadskultur som vuxit fram längs samma regionala vatten- och industristråk. I Örebro är Svartån inte bara ett vattendrag utan en historisk struktur som gjort staden möjlig. På en holme i ån ligger slottet, en viktig nod och ett landmärke i stadens utveckling, och än i dag utgör Svartån ett bärande grönt och socialt stråk genom staden. Marken längs ån är fortfarande central för rekreation, rörelse och offentligt liv.

Stadsparken är en del av denna längre berättelse. Tillsammans med Stadssträdgården och de närliggande parkerna bildar den ett sammanhängande parkstråk starkt präglad av Svartån, visuellt, ekologiskt och rumsligt. Arkivmaterial visar också att mark söder om Svartån köptes in redan 1863 på den plats som i dag utgör Stadsparken. Platsen är därför inte ett neutralt tomrum i staden, utan en del av Örebro historiska relation mellan vatten, odling, park och offentlighet. Det nya kaféet ska därför inte uppträda som ett fristående objekt, utan som en byggnad som förstärker sambandet mellan stad, park och åstråk.

Den regionala kopplingen till Svartå Hytta fördjupar denna läsning. Svartån binder samman Svartå bruk och Örebro genom samma landskapsstråk. Vid Svartå anlades

smedja och hytta redan på 1650-talet, verksamheten utvecklades över tid och hyttan lades slutligen ned 1966 som Sveriges sista träkolshytta. Denna historia gör Svartå till ett koncentrat av den bergslagskultur som präglat Örebro omland: vattenkraft, trä, järn, hantverk och industriell förädling.

Kopplingen till Svartå Hytta ska inte förstås som en bokstavlig rekonstruktion. Det intressanta är i stället hur förslaget lånar hyttmiljöernas arkitektoniska logik: den tydliga stomrytmen, den enkla volymuppbyggnaden, relationen mellan bärande trästomme och lättare klimatskärm samt den sakliga materialiteten. Där hyttmiljöns byggnader var knutna till produktion och lagring översätter kaféet samma tektoniska språk till en offentlig parkbyggnad. Resultatet blir en arkitektur som bär minnet av Bergslagens nyttohus utan att förlora sin samtida klang.

Det nya kaféet i Stadsparken kan därför beskrivas som ett möte mellan parkpaviljong och regional industriminneskultur. Genom stolpverket, den tydliga stomrytmen, den svarta träbeklädningen och det markerade taket formuleras en byggnad som är lägmälad men stark i sin identitet. Byggnaden knyter samman Svartåns urbana historia med dess längre landskaps- och brukshistoria och blir en ny offentlig nod i ett historiskt laddat vattenrum.

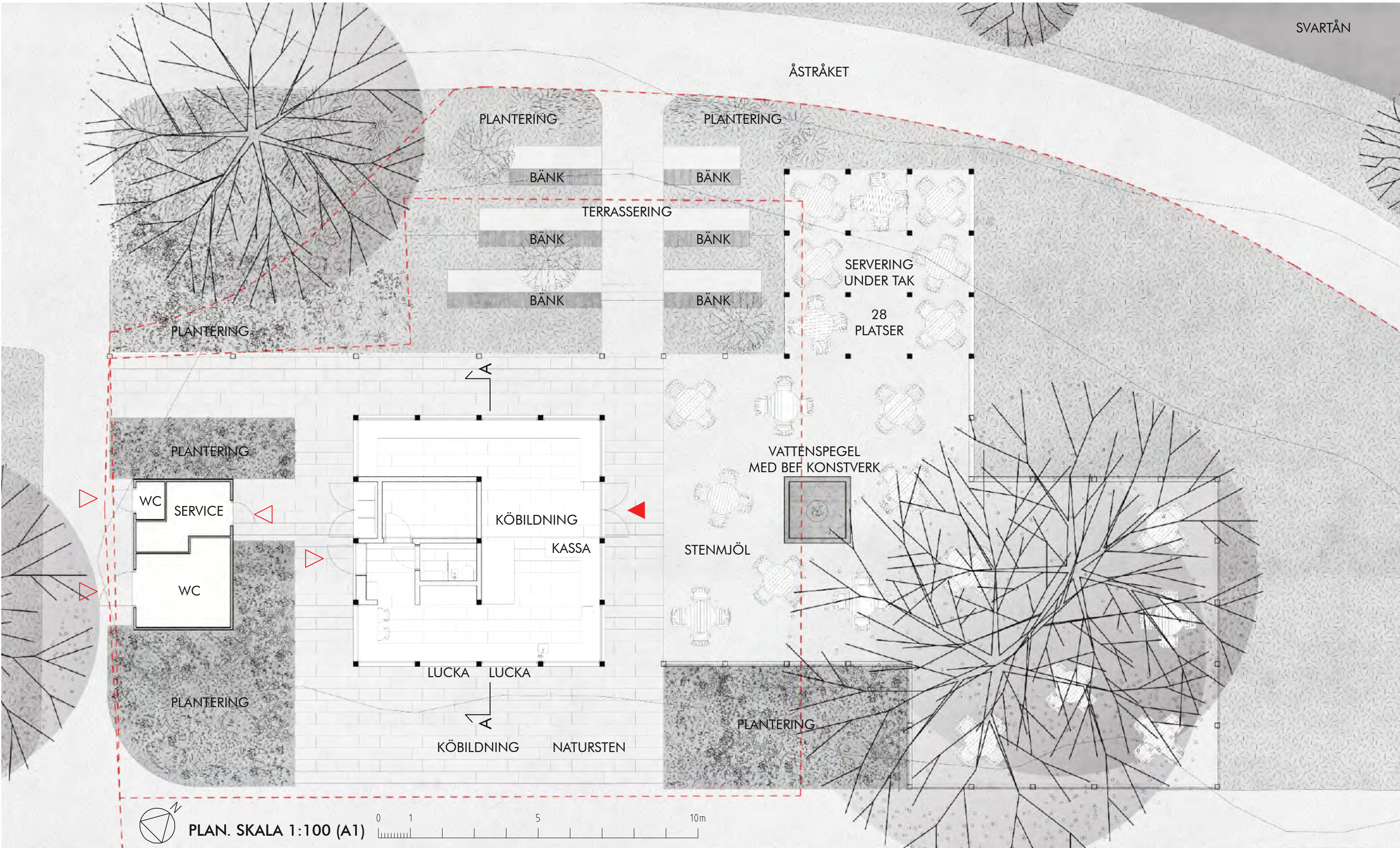
Svartå träkolshytta

Analys

Platsens största värden är det unika läget mellan Svartån, parkens öppna grönska och de starka rörelsestråken genom Stadsparken. Här finns närhet till vattnet, utblickar mot scenen och en tydlig roll i ett kulturhistoriskt sammanhang. Samtidigt finns flera utmaningar där dagens kiosk upplevs ha en baksida mot åstråket, begränsad tillgänglighet, och halvslutna rum som bidrar till trygghetsproblematik. Befintliga träd, kronutbredning och höjdskillnader ställer höga krav på placering, markbearbetning och byggbarhet.

Vårt svar är att låta paviljong och parkrum formas som ett lätt, öppet tillskott. Taket förskjuts för att respektera trädens sfärer och skapa rum i människans skala mellan stammar, kronor och byggnad. På så sätt bevaras platsens lummighet och årstidsväxlingar samtidigt som serveringen får en tydlig identitet av parkkafé. Den öppna stolpverksstrukturen ger ljus, genomsikt och orienterbarhet från flera håll, vilket stärker både trygghet och kontakt med parkens liv.

Förslaget ger en attraktiv och trygg mötesplats med starka visuella och fysiska kopplingar till åstråket, parken och scenen. Byggnaden får i sin öppenhet framsidor mot både park och rörelsestråk. Material och konstruktion hålls robusta, resurssnåla och förvaltningsbara för hög genomförbarhet, hållbarhet och låg klimatpåverkan.

Landskapsprinciper

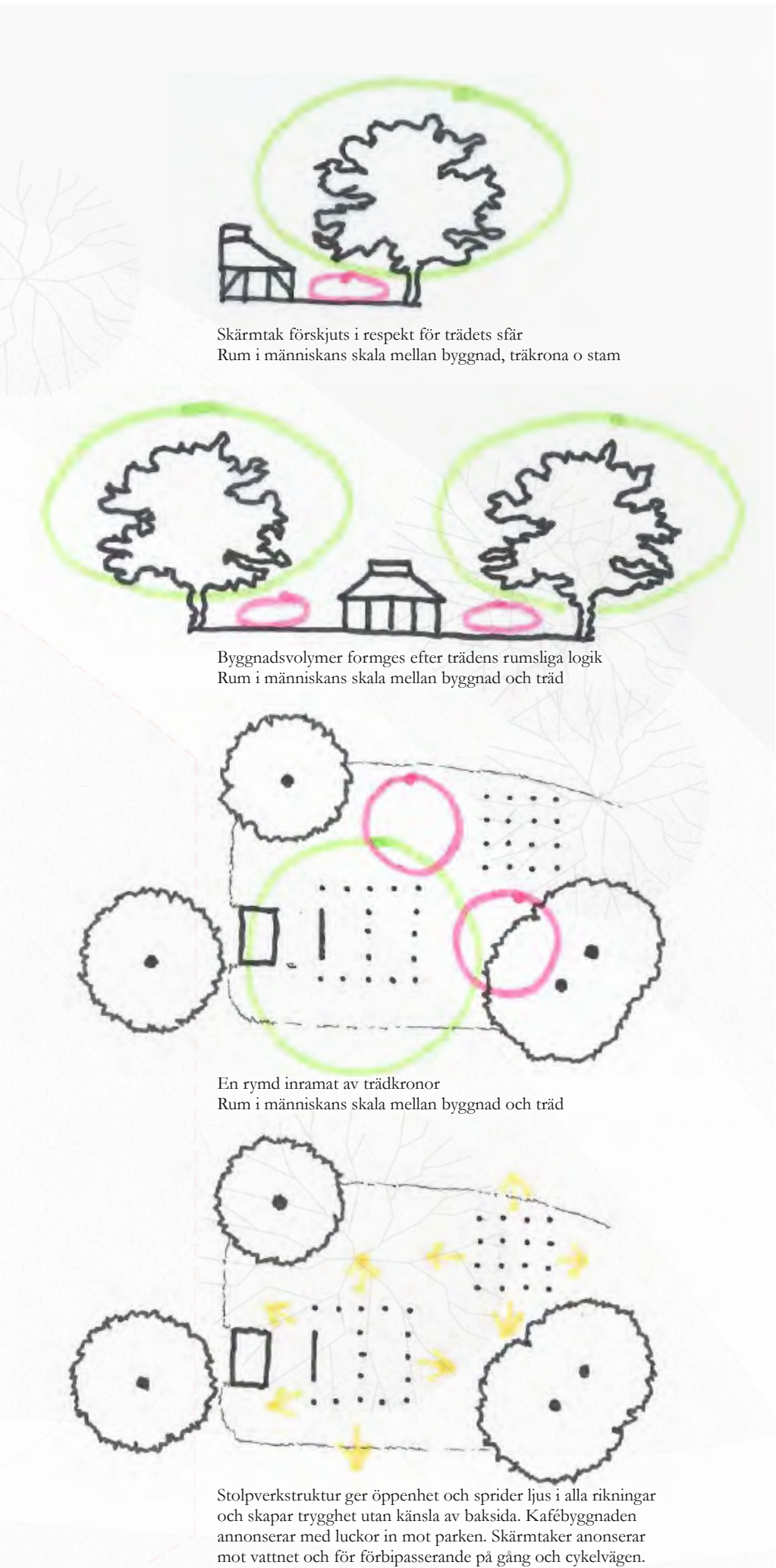
Planteringsförslaget har utvecklats ur sin lokala kontext, där växterna väljs utifrån platsens faktiska förutsättningar snarare än utifrån ett traditionellt rabattideal. Planteringarna är därför låga, tåliga och artrika, med tydlig ståndortsanpassning. I stället för näringsrika planteringsjordar bygger förslaget på mineraliska och väl-dränerade växtbäddar med sand, grus och krossmaterial, vilket ger robusta planteringar med låg skötselintensitet.

Gestaltningen arbetar med relativt låg vegetation för att låta kafébyggnaden, träden och parkens öppna rum förbli tydliga. Växterna används främst för att definiera marknivåer, rörelsestråk och vistelsezoner snarare än för att skapa höga, täta volymer. De olika planteringsytorna har fått varierad karaktär men hålls samman av samma grundprincip: upprepning, tålighet, säsongvariation och en naturlig komposition där arterna samverkar som en växtgemenskap.

En ljus natursten (exempelvis granit) anläggs som en bård runt kafébyggnaden som en tydlig inramning av den centrala funktionen. Serveringsytan utforms med slitlager av stenmjöl på dränerande, permeabel underbyggnad. Konstruktionen anpassas till befintliga träd så att vattengenomsläpplighet bibehålls och ingrepp i rotzonen begränsas. Ett lågt staket i stolpverksstruktur omgärdar serveringen och skapar en inre

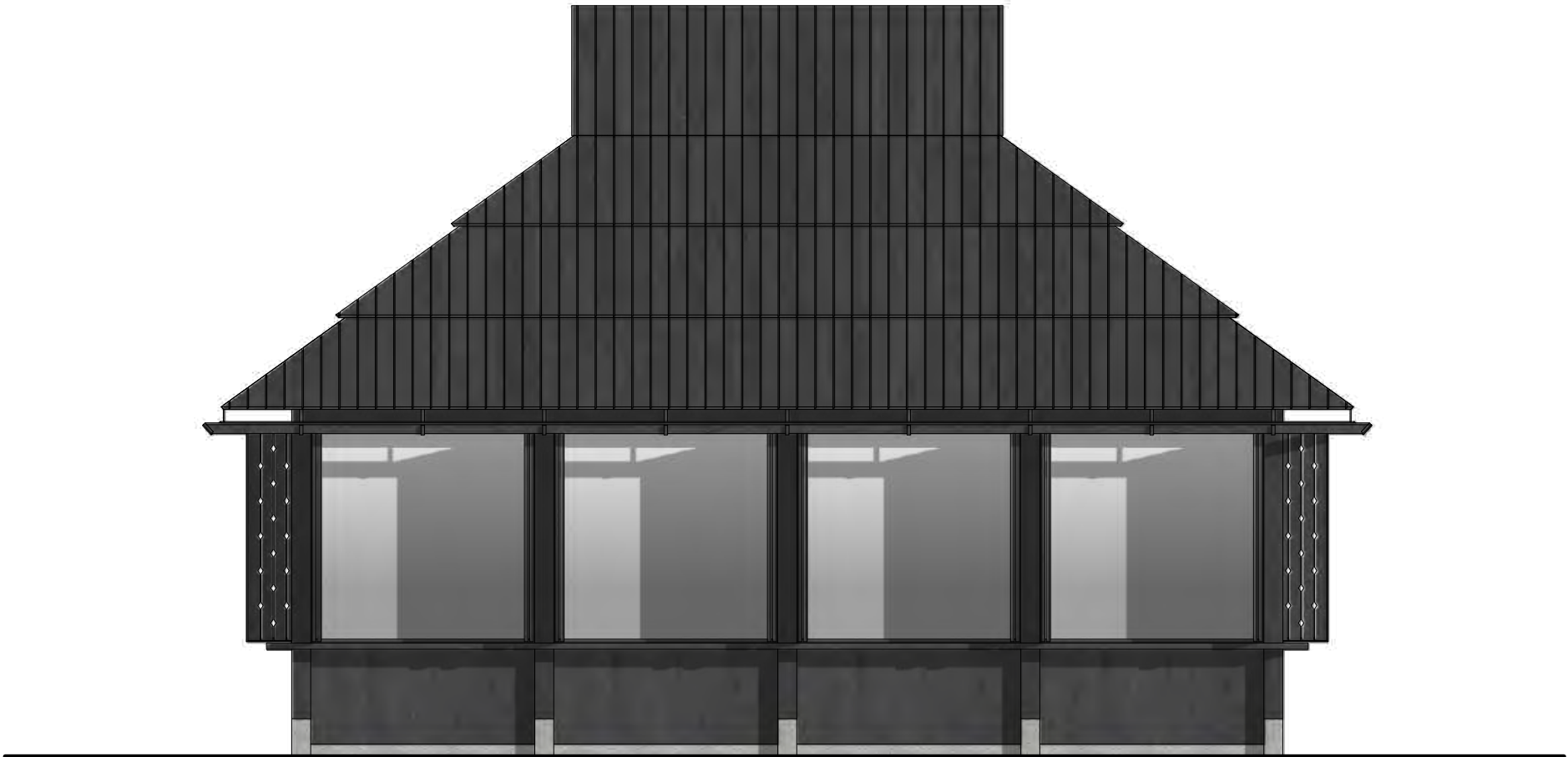
rumslighet tillsammans med trädkronorna och byggnadsvolymerna.

Förslaget betonar samspelet mellan vegetation och arkitektur. De låga planteringarna mjukar upp hårdgjorda ytor, förstärker övergången mellan byggnad och park och ger uteserveringen en lätt och parkmässig inramning. På så sätt blir förslaget en hållbar, platsanpassad och sinnlig rik helhet.

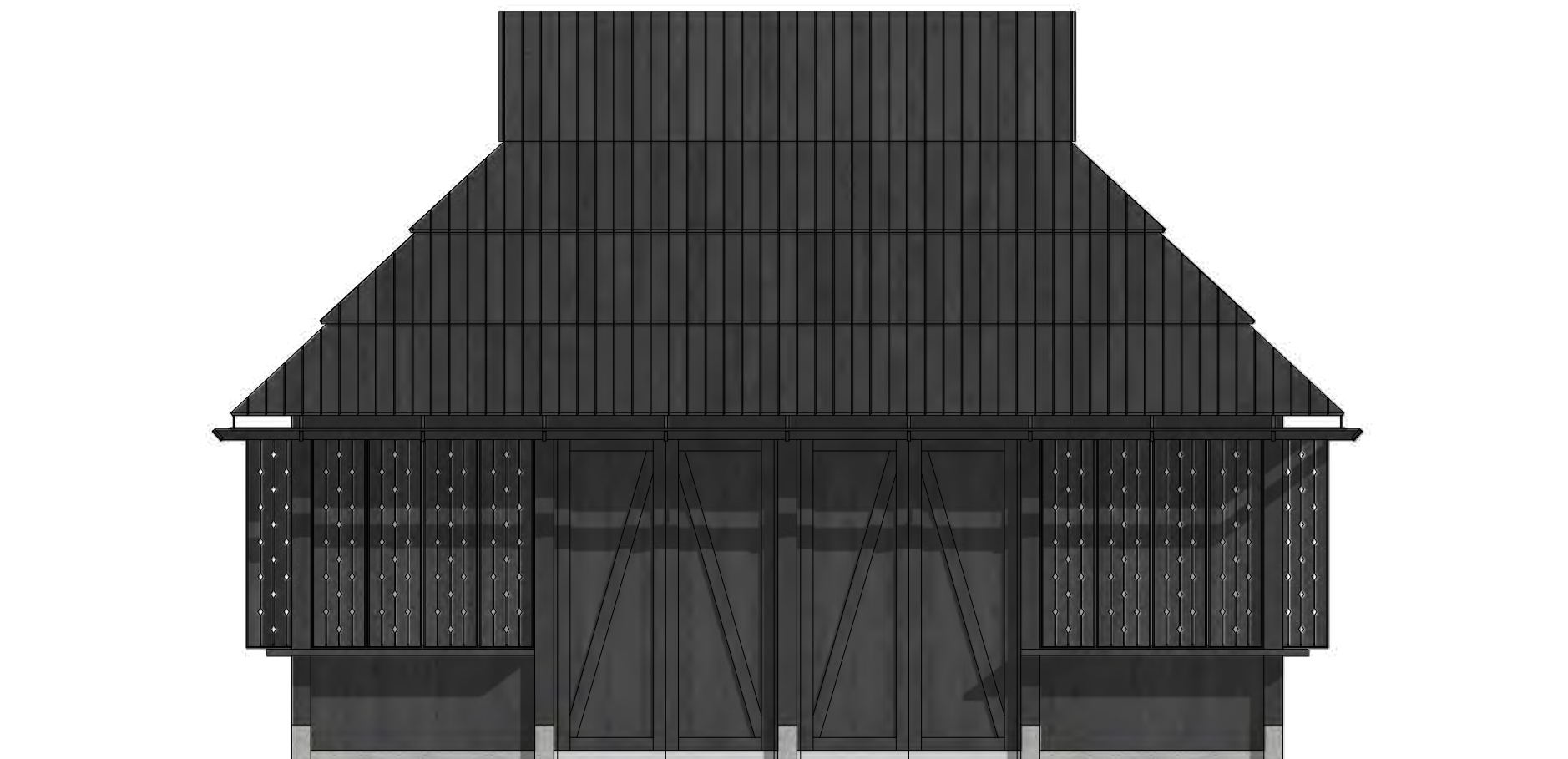

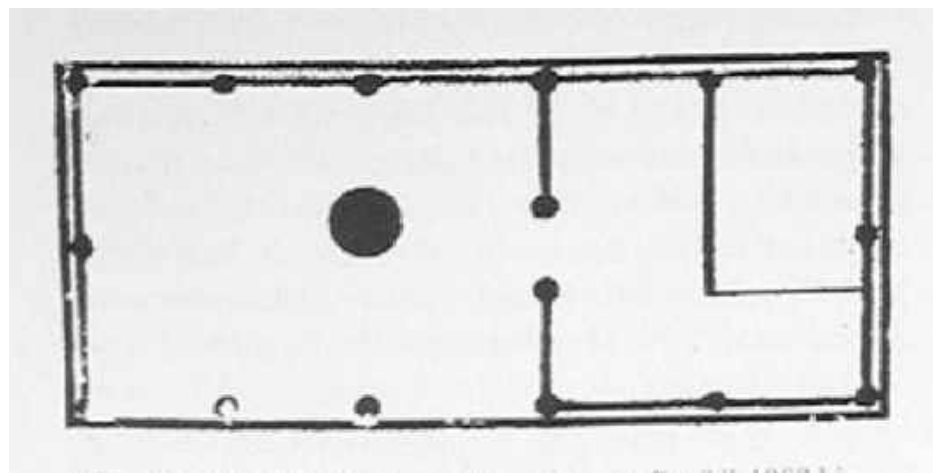
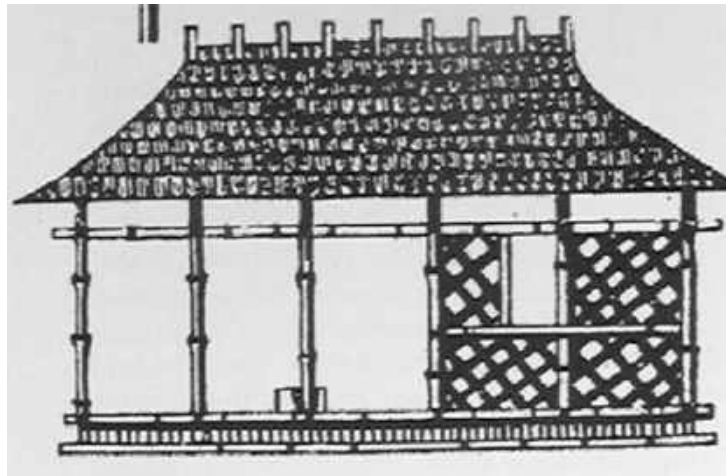
FASAD MOT NORDÖST SKALA 1:50 (A1)

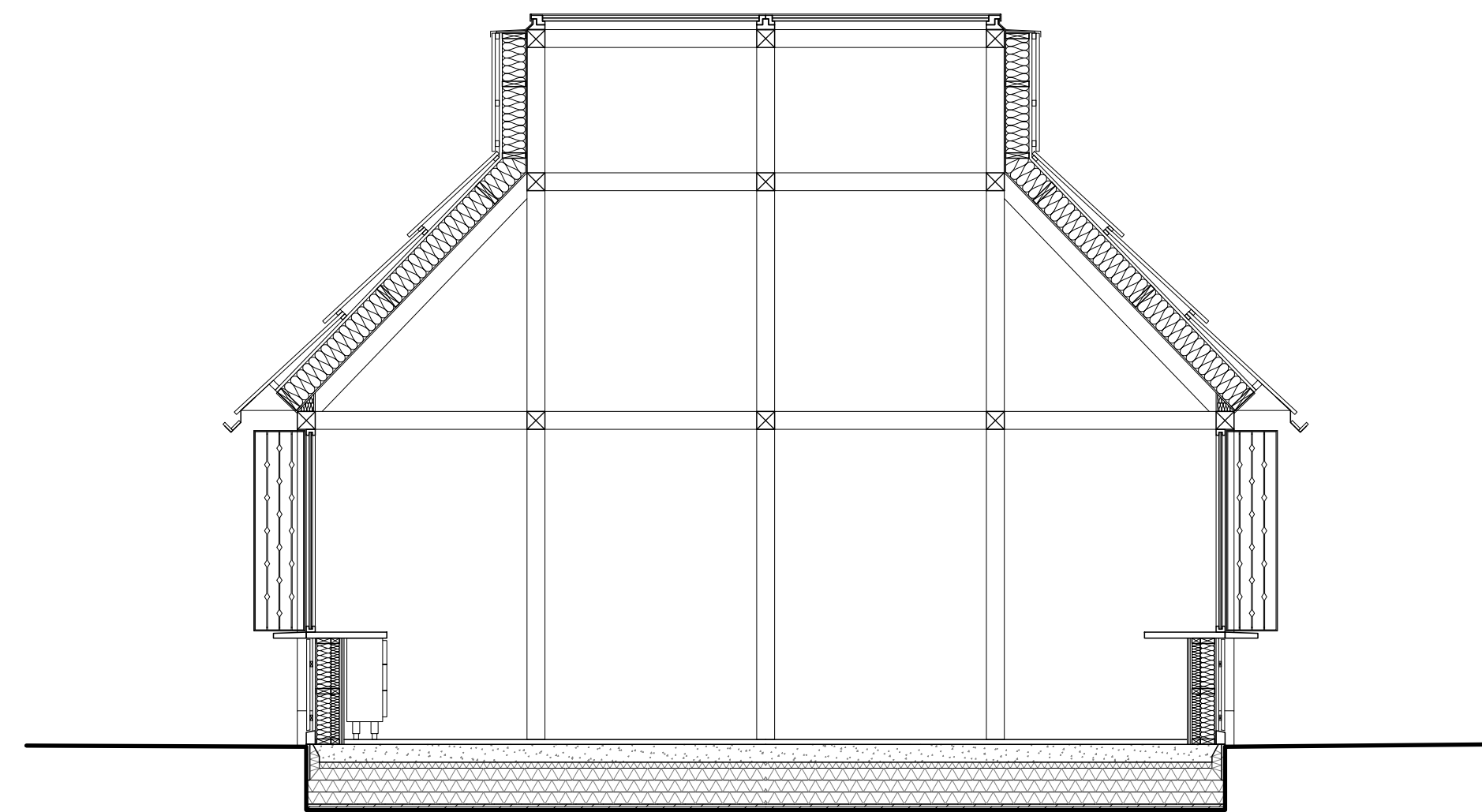
FASAD MOT NORDVÄST SKALA 1:50 (A1)

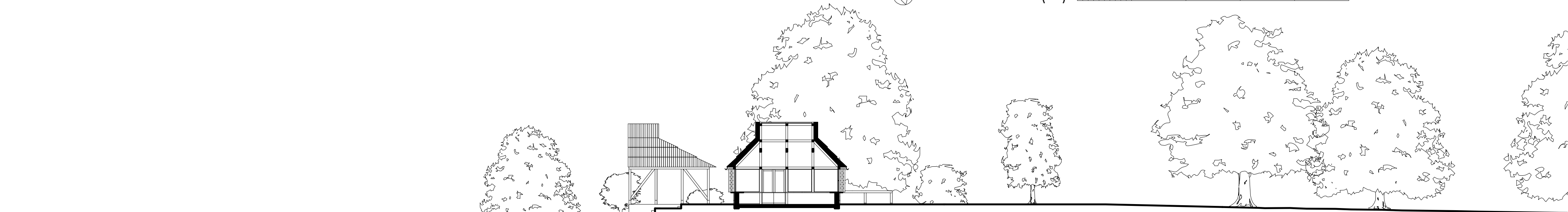
FASAD MOT SYDVÄST. SKALA 1:50 (A1)

Gottfried Semper, "Kanibische Hütte", ur Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten oder praktische Ästhetik, vol. 2, 1863.

SEKTION A-A. SKALA 1:50 (A1)

LÄNGDSEKTION B-B. SKALA 1:200 (A1)

Vy mot Svartån från uteseserveringen

Gestaltning

Den tyske arkitekten och författaren Gottfried Sempers teori om arkitekturens fyra element erbjuder ett tydligt sätt att läsa förslaget. I The Four Elements of Architecture beskriver han byggnaden genom hård, plattformen, taket och inneslutningen. För Semper uppstår arkitekturens mening i samspelet mellan material, teknik, användning och symbolik. I detta förslag blir de fyra elementen ett sätt att förstå byggnadens tektoniska uppbyggnad och dess relation till platsen.

1. Hården

Hården är byggnadens sociala kärna: platsen där människor samlas, äter, samtalar och orienterar sig. I en park som redan fungerar som rekreativ och social mötesplats blir kaffet en modern offentlig hård. Det ger service, vila och mänsklig närvaro utan att konkurrera med parkens landskapsvärden. I byggnaden symboliseras den av det generösa lanterninen som ger det inre rummet en självklar mittpunkt.

2. Plattformen

Plattformen, eller markbearbetningen, ger byggnaden dess förankring i platsen. Kaffet vilar på en låg, tydlig bas som lyfter träkonstruktionen något från marken och skapar ett register mellan parkens jord och byggnadens ordnade rum. Övergången är medvetet diskret, som en lätt markering av att här börjar ett offentligt rum för möten och vistelse.

3. Taket

Taket framträder som byggnadens primära arkitektoniska figur. Det är brett, skiktat och tydligt

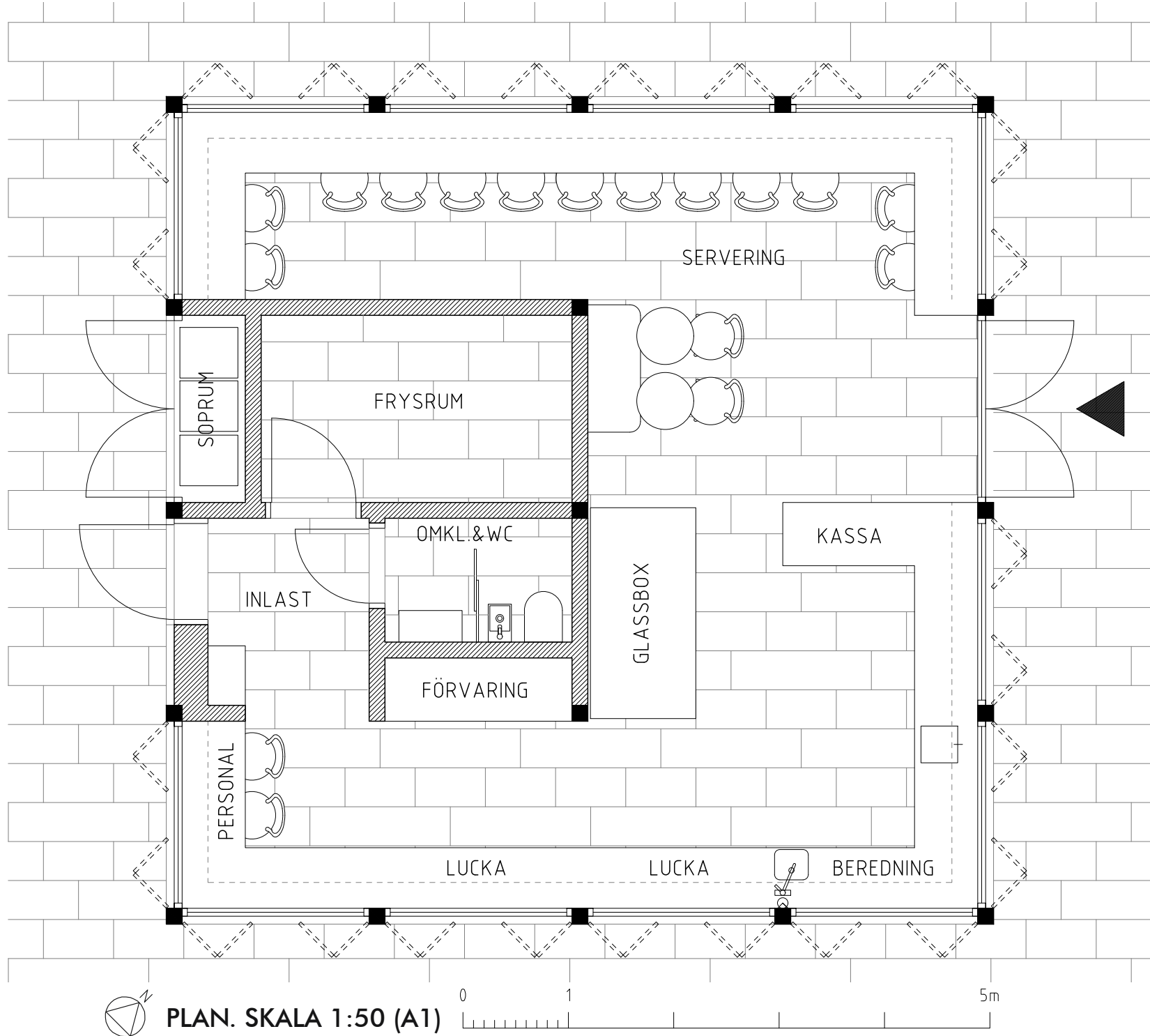
avläsbart, nästan som en sammanhängande skyddande hatt. Den stegvisa uppbyggnaden och den uppdragna lanterninen ger byggnaden en paviljongartad men samtidigt robust karaktär. Taket samlar konstruktionen, skapar skugga, skyddar mot regn, markerar samling och ger byggnaden identitet i parkrummet utan att den behöver bli monumental.

4. Inneslutningen

Inneslutningen, eller beklädnaden, består av svartbehandlat trä på fasad och tak samt av perforerade träluckor som filtrerar ljus. Den är inte en tung, sluten mur utan ett mellanläge mellan inne och ute, mellan skydd och genomsläpplighet. Den svarta trätnen ger tyngd och koncentration, medan de öppna partierna gör byggnaden porös och paviljongmässig. Fasaderna är både klimatskärm och bärare av atmosfär.

Mellan dessa element verkar stommen som byggnadens tektoniska ordning. Förslaget bygger på stolpverk med klar stomrytm, där bärande pelare och snedtråvor ger fasaden en regelbunden och pedagogisk struktur. Konstruktionen döljs inte utan får träda fram som ordning, rytm och proportion. Därigenom förenas Sempers teori med den regionala byggnadskultur som delvis förknippas med hyttmiljöer, ekonomibyggnader och magasin.

Sempers idéer om arkitekturens grundprinciper och uppkomst kopplar till människans elementära förståelse av rum, skydd och material som i sin tillämpning i vårt förslag skapar en tidlös arkitektur bortom samtidens ängsliga diskussioner om stil. Förslaget är på samma gång arkitektoniskt stringent och kompromisslöst som lättförståeligt, vackert och folkligt.

PLAN. SKALA 1:50 (A1)

Cafébyggnaden när den är öppen

Cafébyggnaden när den är stängd

Teknisk beskrivning

Cafébyggnaden är uppförd med ett bärande stolpverk i trä, där pelare, balkar och snedsträvor utgör primärstommen. Lastnedföringen sker från takets bärvverk via stolpverket ned till grundplattan. Stommen är avläsbar både invändigt och utvändigt och fungerar samtidigt som bärssystem, fasadindelning och infästningsstruktur för fasadkompletteringar. I axonometrin framgår hur stolpverket bär både huvudtakets och lanterninens uppbyggnad samt hur de öppna sidofälten hålls konstruktivt fristående från de inre rumsvolymerna.

Taket är utformat som ett faltak med lutande takfall och upphöjd lanternin. Takbeklädnaden ligger som ett kontinuerligt yttre skikt ovan takets träbaserade underkonstruktion och avvattnas ut mot takfot. Lanterninen fungerar som höjdpunkt i takvolymen och ger plats för överljus och teknisk ventilation inom den centrala delen av byggnaden. Sektionen visar hur takets uppbyggnad vilar på den bärande trästommen och hur takfot, luftspalt och yttre beklädnad samverkar i klimatskalet.

Fasaderna består av en kombination av fasta glaspartier, isolerade väggfält och öppningsbara luckor. De öppningsbara luckorna är placerade mellan stolpverkets bärande delar och möjliggör servering och visuell öppning mot parkrummet utan att den primära stommen bryts. Utvändigt kompletteras klimatskalet av perforerade luckor som fungerar som solavskärmning, inbrottskydd och ljusfilter.

Fasad, tak och fasadkompletteringar behandlas utvändigt med roslagsmahogny i Kimrökssvart, eventuellt med komplettering av svart träträjära på taket för beständighet. Sockel och pelarfot utförs i granit, alternativt betong. Yterdörr i anodiserad aluminium i bronskulör. Fönsterpartier utförs i svart lackad alumium (alt trä). Plåtkompletteringar lackas svart.

Toalettbyggnaden utförs med stående spontpanel behandlad lika caféaviljongen och ett valmat sedumtak enligt tillverkarens standard. Förslagsvis kan toalettbyggnaden kompletteras med spaljär på gavlarna och på så vis knyta an till intilliggande planteringar.

Arearedovisning

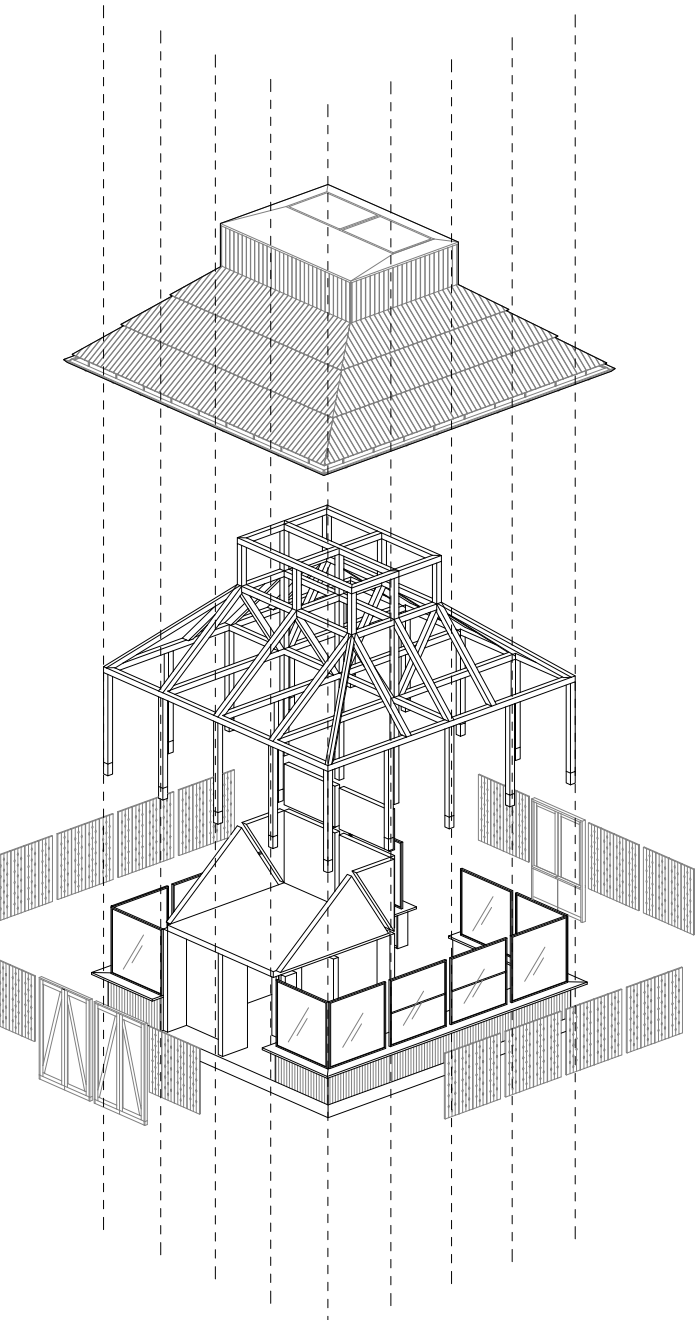
Cafebyggnaden uppmäter 60 kvm BTA med yttermätten 7,7m x 7,7m. För övriga ytor hänvisas till kalkyl nedan.

Kalkyl

Delpost	Mängd	Enhet	Å-pris	Summa SEK
Etablering, byggsplats				150 000
Grund/platta på mark inkl kantbalk, isolering, armering, glutning	60	m ²	5 500	330 000
Stolpverk (inkl. takstomme), furutimmer från plockhugget skogsbruk, hyvlät 4 sidor, montage	220	lm	1 545	339 900
Yttrevägg, trästomme + isolering + panel	42	m ²	4 000	168 000
Tak, isolerat fattakt/stråtak inkl undertak, tätskikt, panel/plåt	96	m ²	3 400	326 400
Tak, isolerat lågsluttande papptak inkl undertak, tätskikt, plåt	6	m ²	2 000	12 000
Fasta fönster, montage	11	st	16 000	176 000
Takfönster, Fakro (4,5 m ²), montage				105 000
Svalson skjutluckor AV90, montage	2	st	85 000	170 000
Dörrar, inkl karmar, beslag och montage	3	st		165 000
Takavvättning, plåtklädd träramor m.m., montage	44	lm	1 500	66 000
Innervägg, innerdörrar, invändiga ytskikt, snickerier, enklare inredningsbygg				170 000
Kylrum, isolerade paneler, fryssaggregat, dörr, styrning, montage	4	m ²		180 000
Elinstallation	60	m ²		170 000
VVS, VA, sanitet (fast inledning wc+ omkl), ventilation	60	m ²		380 000
Brand, lås, beslag				80 000
Byggnad			Total:	2 988 200
Delpost	Mängd	Enhet	Å-pris	Summa SEK
Marksten, granit eller likvärdig svensk sten inkl underbyggnad och läggning	110	m ²	2 600	286 000
Gångytor i stenmjöl inkl schakt, bärlager, avjämning och färdigyta	230	m ²	650	149 500
Planteringar inkl mineralisk växtbädd, växtmaterial och plantering	90	m ²	1 450	130 500
Vattenspegel inkl tät konstruktion, natursten/sinklädnad och tekniskschablon	5	m ²	18 000	90 000
Planteringskant i corten inkl leverans och montage	85	lm	900	76 500
Trästaket/sarg med stolpar 150x150 och enkel överliggare	43	lm	3 200	137 600
Massiv träskiva för parkbänk inkl infästning	20	lm	3 500	70 000
Kantsten 200 mm natursten inkl sättning	20	lm	1 800	36 000
Trappsteg i natursten inkl sättning	12	lm	2 200	26 400
Reläysling, armaturer, kabel, fundament och montage				220 000
Skärmtak, faltak	66	m ²	1 900	125 400
Stolpverk (inkl. takstomme), furutimmer från plockhugget skogsbruk, hyvlät 4 sidor, montage	64	lm	1 545	98 880
Kantelement/stödmur i plåtsluten betong, varierande höjd 0-1000 mm	15	lm	9 300	139 500
Landskap			Total:	1 586 280
Byggnad+Landskap			Total:	4 574 580
Byggnad+Landskap			Budget:	5 000 000
Byggnad+Landskap			Buffert:	425 420

Vy från åsträket

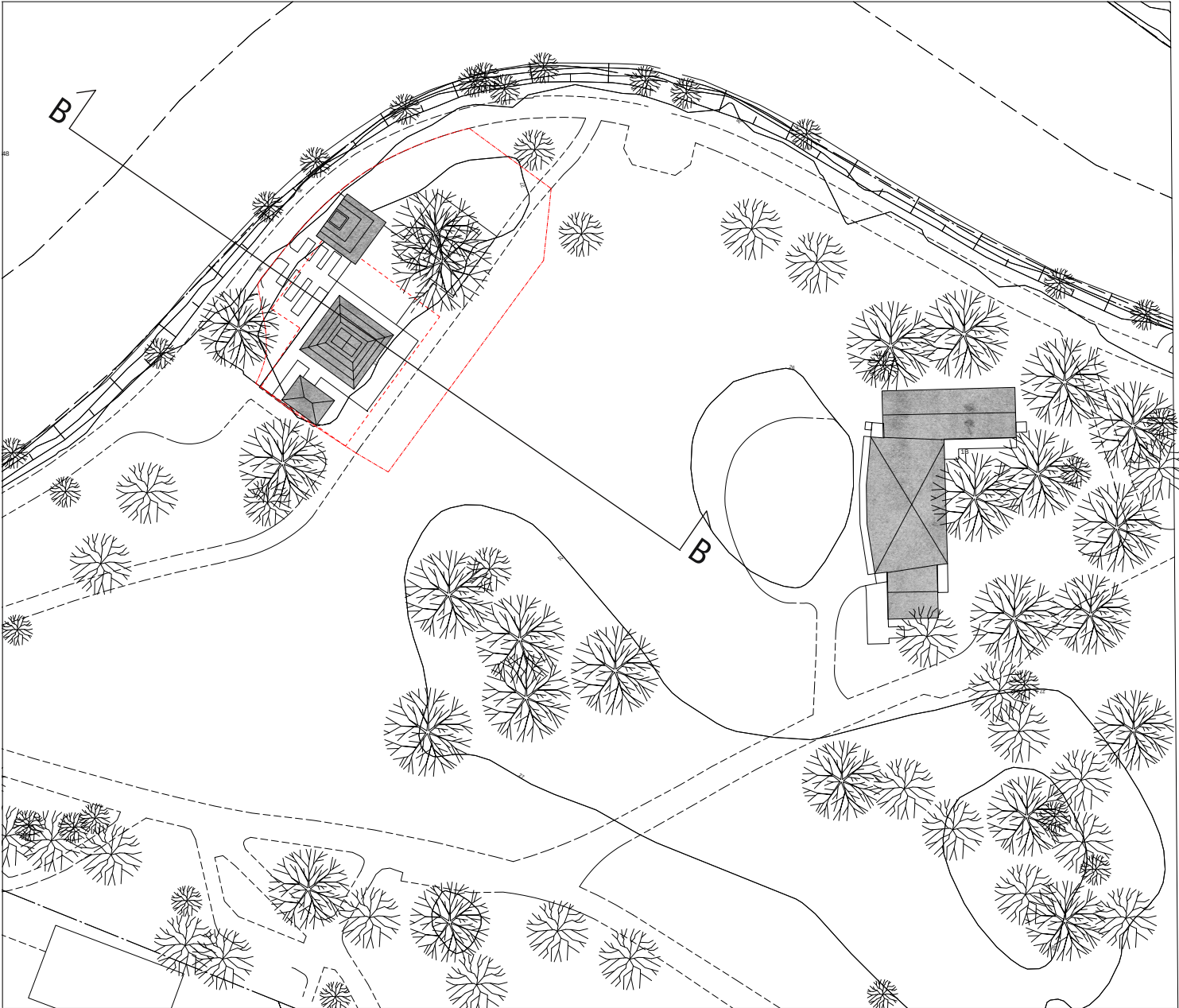

Axonometriskt perspektiv, konstruktionsprincip

Belysningskoncept

Belysningskonceptet utgår från trygghet, orienterbarhet och parkmässig atmosfär. Genom ett samspel mellan låg pollarbelysning, central platsbelysning, underifrån belysta träd och ett varmt ljus från cafébyggnadens raster och takvolym skapas en sammanhållen kvällsmiljö. Gångstråk, entréer och vistelsezoner görs tydligt läsbara samtidigt som platsens vegetation och arkitektur förstärks. Befintliga lyktstolpar längs gångbanan integreras i helheten och kompletteras av ny belysning inom caféområdet. Resultatet är en trygg, levande och lägnad ljusmiljö som stärker platsens identitet i stadsparken.

- Pollare ger låg och trygg belysning av mark, gångytor och planteringar.
- En central lyktstolpe markerar utseveringens mittpunkt och stärker orienterbarheten.
- Träd kring caféområdet ljussätts underifrån för ökad rumsbildning och trygghet.
- Cafébyggnadens luckor med raster sprider ljus utåt även när byggnaden är stängd.
- Skärmtakdelen hålls upplyst nattetid och fungerar som en tydlig ljuspunkt i parken.
- Faltaken förstärks med integrerat ljus med LED-listor i mellanrummet mellan takets panel.
- Befintliga lyktstolpar längs gångbanan samspejar med den nya platsbelysningen.
- Konceptets huvudmål är trygghet genom tydliga stråk, läsbara vistelsezoner och en varm, välkomnande kvällskaraktär.

Situationsplan 1:800

Solstudie Höst/vårdagjämning

Midsommar

